

Statistikudvalget

Statusrapport, 4. kvartal 2018

1. Sammenfatning af statusrapporten, 4. kvartal 2018

Lønstigningstakterne på det private arbejdsmarked er tiltaget moderat siden 2014. Udviklingen skal blandt andet ses i sammenhæng med stigende beskæftigelse og lav ledighed. Set i forhold til perioden siden 1995 har lønstigningstakterne de seneste år været moderate, hvilket også skal ses i lyset af, at forbrugerpris-inflationen har været relativt lav i samme periode.

I 2. kvartal 2018 steg timefortjenesten (inkl. genetillæg) for hele DA-området med 2,6 pct. ifølge DA's KonjunkturStatistik. Den årlige lønstigningstakt er dermed tiltaget efter at have været stabil omkring 2,2 pct. siden 2. kvartal 2015. Stigningen i reallønnen på DA-området er tiltaget fra 1,1 pct. i gennemsnit i 2017 til 1,6 pct. i 2. kvartal 2018.

Reallønsstigningerne skal ses i sammenhæng med forbrugerpris-inflationen i første halvår 2018. Fra et lavpunkt på 0,5 pct. i marts er inflationen tiltaget, så den udgør 1,0 pct. i 2. kvartal 2018, hvilket fortsat er lavere end gennemsnittet for 2017 (1,2 pct.). Den højere prisstigningstakt gennem de seneste måneder drives især af højere energipriser. Fremover forventes lidt højere prisstigningstakter i takt med forventningen om øget kapacitetspres i dansk økonomi. Udviklingen i olieprisen udgør et væsentligt usikkerhedsmoment i skønnene.

Den generelle udvikling i de offentlige lønninger afspejler i høj grad profilen i overenskomsterne, herunder udmøntningen af den såkaldte reguleringsordning. Den årlige lønstigningstakt i staten var, ifølge Danmarks Statistiks lønindeks, 1,8 pct. i 2. kvartal 2018, hvilket var 0,1 pct.-point højere end i samme kvartal sidste år. På det kommunale område var den årlige lønstigningstakt 0,2 pct. i 2. kvartal 2018, mens lønstigningstakten i regionerne udgjorde 0,4 pct. i 2. kvartal 2018. De aftalte lønstigninger pr. 1. april 2018 blev dog først udmøntet med tilbagevirkende kraft i juni 2018 og fremgår derfor ikke af den offentlige lønudvikling for 2. kvartal 2018, som opgøres i maj.

I 2017 steg de samlede medarbejderomkostninger inden for fremstilling med 2,1 pct. i Danmark og 2,0 pct. i udlandet. Stigningen i medarbejderomkostningerne i fremstilling har været højere i Danmark end i udlandet i 2016 og 2017, mens det modsatte gjorde sig gældende fra 2011-2015. Ifølge DA's internationale lønstatistik var niveauet for de danske medarbejderomkostninger i 2017 det tredjehøjeste i sammenligning med de øvrige andre lande i opgørelsen. Niveauet for medarbejderomkostningerne afhænger i høj grad af produktivitetsniveauet.

Lønkonkurrenceevnen i industrien, målt ved forskellen i stigningen i enhedsløn-omkostningerne korrejeret for udviklingen i den effektive kronekurs, er forbedret med ca. 11 pct. mellem 2005 og 2017.

Lønkonkurrencen blev efter dette mål forværret fra 2005 til 2008. Herefter er den samlet set forbedret frem til 2013, hvorefter lønkonkurrenceevnen er gået lidt tilbage. Fra 2016 til 2017 er lønkonkurrenceevnen svækket med 3,8 pct.-point. Det skyldes blandt andet en lidt styrket effektiv kronekurs.

Udviklingen skal også ses i lyset af en samtidig forbedring af bytteforholdet, som har styrket den relative værdi af eksporten. Opgøres lønkonkurrenceevnen ved den relative lønkvote i industrien, som tager højde for bytteforholdsforbedringer, er Danmarks lønkonkurrenceevne forbedret med godt 20 pct. fra 2005 til 2017.

2. Statistikudvalgets kommissorium

I forbindelse med fælleserklæringen fra 1987 blev der nedsat et Statistikudvalg med repræsentanter fra DA, LO, Arbejds-, Finans- og Økonomiministeriet. Udvalget fik til opgave løbende at vurdere den faktuelle udvikling i arbejdsomkostningerne i Danmark og udlandet. I august 1999 blev Statistikudvalgets arbejde genoptaget med følgende kommissorium:

"I forlængelse af trepartsdrøftelserne mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter d. 31. august 1998 er det besluttet at igangsætte et udvalgsarbejde (jf. i øvrigt Statsministeriets papir om organisering af trepartsarbejdet, der blev fremlagt og godkendt på mødet) med det formål at kortlægge og analysere den stedfundne udvikling i arbejdskraftomkostninger i Danmark og i udlandet. Udvalget skal herunder se på lønudviklingen men også på øvrige faktorer af betydning for udviklingen i konkurrenceevnen. Som udgangspunkt skal udvalget fortsætte det tidligere Statistikudvalgs arbejde med fremlæggelse af analyserne i den form, der er opbygget her.

Udvalget består af repræsentanter for Finansministeriet (formand), Arbejdsministeriet, Økonomiministeriet, DA og LO. Udvalgets sekretariat varetages af Finansministeriet og Økonomiministeriet i fællesskab.

Udvalgets mere konkrete opgaver er:

- *at analysere og vurdere udviklingen i de direkte og indirekte arbejdskraftomkostninger i Danmark og udlandet,*
- *at følge prisudviklingen og udviklingen i reallønnen.*

Udvalget udarbejder en årlig statusrapport, der foreligger i 3. kvartal."

Som følge af ministerielle ressortomlægninger mv. består udvalget fra 28. november 2016 af Finansministeriet (formand), Økonomi- og Indenrigsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, DA og LO. Siden marts 2011 har en repræsentant fra Nationalbanken deltaget i møderne med status som observatør og analysebidragsyder. Udvalgets sekretariat varetages aktuelt af Økonomi- og Indenrigsministeriet.

- Statusrapporten bygger på den seneste statistik for løn, priser og produktivitsudvikling, hvilket for nærværende primært vil sige:
  - DA's KonjunkturStatistik (2. kvartal 2018) og StrukturStatistik (2017).
  - Danmarks Statistiks lønindeks for den private sektor samt stat, kommuner og regioner (2. kvartal 2018).
  - Danmarks Statistiks foreløbige kvartalsvise nationalregnskab (2. kvartal 2018).
  - DA's Internationale Lønstatistik (2. kvartal 2018).
  - OECD's opgørelse af lønudviklingen (1. kvartal 2018).
  - Eurostats opgørelse af lønudviklingen (2. kvartal 2018).
  - Danmarks Statistiks opgørelse af prisudviklingen (august 2018).
  - Eurostat og OECD's opgørelse af prisudviklingen i udlandet (august 2018).
  - OECD's årlige opgørelser til beregning af enhedslønomkostninger (2017).

Til at kortlægge og analysere den stedfundne udvikling i medarbejderomkostninger i Danmark og i udlandet benyttes i denne rapport to lønbegreber: timefortjenesten pr. præsteret time og samlede medarbejderomkostninger pr. præsteret time. Timefortjenesten afspejler, hvor meget den beskæftigede samlet set får for sit præsterede arbejde inkl. konjunkturbestemte betalinger som fx overtid, mens de samlede medarbejder-

omkostninger angiver de omkostninger for arbejdsgiveren, der er forbundet med ansættelse af en medarbejder. Forskellen mellem timefortjenesten og de samlede medarbejderomkostninger udgøres af de øvrige medarbejderomkostninger – herunder omkostninger til uddannelse og arbejdsgivernes uddannelsesbidrag (AUB) mv.

Redaktionen er afsluttet den 11. oktober 2018

3. Lønudviklingen i Danmark

Den årlige stigningstakt i timefortjenesten (inkl. genetillæg) for hele DA-området udgjorde, ifølge DA's KonjunkturStatistik, 2,6 pct. i 2. kvartal 2018, *jf. tabel 3.1*. Den årlige lønstigningstakt er dermed tiltaget efter at have ligget omkring 2,2 pct. siden 2. kvartal 2015. I et historisk perspektiv er lønstigningerne dog fortsat moderate.

Lønstigningstakten er aktuelt højest inden for *bygge og anlæg*, men også for *service* og *fremstilling* er lønstigningstakten tiltaget i forhold til 2017. For *bygge og anlæg* var lønfremgangen i 2. kvartal 2018 den største siden 2009, mens det i *service* og *fremstilling* var den største fremgang siden 2010.

Fordelt på ansættelsesforhold var lønstigningstakten for arbejdere og funktionærer henholdsvis 2,7 pct. og 2,5 pct. i 2. kvartal 2018. For begge grupper er lønstigningstakten dermed højere sammenlignet med 2. kvartal 2017. Omvendt er lønstigningstakten for begge grupper 0,2 pct.-point lavere end gennemsnittet for 2005.

Tabel 3.1

Årlig procentvis stigning i timefortjenesten (inkl. genetillæg)

Pct.	2016				2017				2018	
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
DA i alt	2,2	2,2	2,1	2,2	2,1	2,4	2,3	2,2	2,3	2,6
- Arbejdere	2,3	2,1	2,1	2,2	2,0	2,4	2,3	2,2	2,3	2,7
- Funktionærer	2,2	2,3	2,1	2,1	2,1	2,4	2,4	2,3	2,3	2,5
- Fremstilling	2,2	2,2	2,2	2,2	1,9	2,2	2,0	1,9	2,2	2,5
- Bygge og anlæg	2,5	2,3	2,5	2,4	2,4	2,8	2,6	2,7	2,8	3,3
- Service	2,2	2,3	2,0	2,1	2,1	2,4	2,4	2,3	2,3	2,5

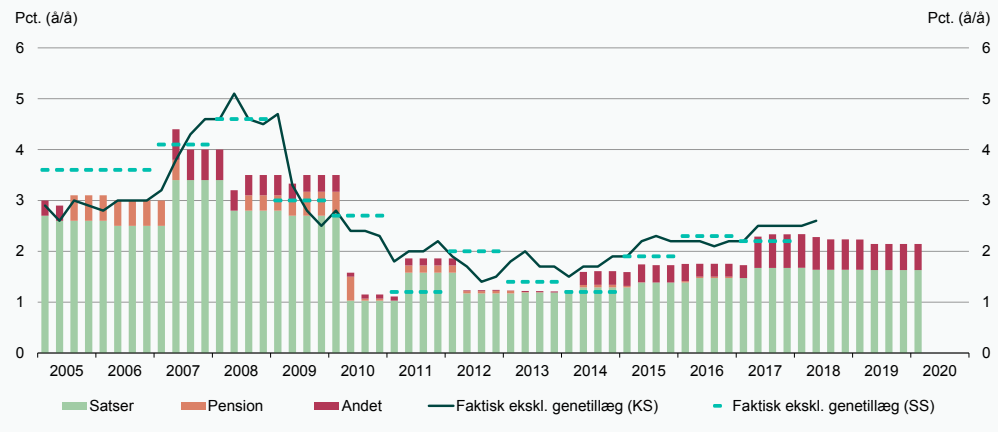
Kilde: DA's KonjunkturStatistik.

I foråret 2017 blev der indgået nye overenskomster på det private arbejdsmarked, gældende fra 2. kvartal 2017. Det overenskomstmæssige referenceforløb er baseret på en beregningsteknisk antagelse om fuldt procentuelt gennemslag af ændringerne i overenskomsterne på DA/LO-området. Forløbet opgøres som summen af bidrag fra lønsatser, pension og andet (herunder fritvalgsordningen), *jf. figur 3.1*.

Figur 3.1

Overenskomstmæssigt referenceforløb og faktisk lønstigning på DA/LO-området

Anm.: De kvartalsvise stigninger i referenceforløbet er baseret på den midterste månedsobservation i kvartalet, hvilket omtrent svarer til måleperioden i KonjunkturStatistikken. Referenceforløbet, der består af satser, pensioner, fritvalgsordninger og andet, er opgjort ekskl. genetillæg. Referenceforløbet indeholder Industriens Overenskomst for arbejdere, Bygge- og anlægsoverenskomsten, Butiksoverenskomsten, Fællesoverenskomsten samt Transport- og logistikoverenskomsten.
 Kilde: DA's KonjunkturStatistik og StrukturStatistik.

På hovedparten af overenskomstområderne fastsættes alene mindstebetalings- og minimallønssatser centralt, mens de faktiske lønreguleringer forhandles lokalt og påvirkes af blandt andet konjunktursituationen og muligheden for at tiltrække og fastholde kvalificeret arbejdskraft. Disse forhold vil være væsentlige kilder til afvigelser mellem den faktiske lønstigningstakt og det beregningstekniske referenceforløb for den private sektor. Hertil kommer de forskellige lønsystemers funktionsmåder. Referenceforløbet er derfor et forholdsvist usikkert pejlemærke for den faktiske lønudvikling.

DA's StrukturStatistik

Ifølge DA's StrukturStatistik er stigningen i den gennemsnitlige timefortjeneste ekskl. genetillæg for voksne lønmodtagere opgjort til 2,2 pct. i 2017. Det er 0,1 pct.-point lavere end i 2016. For arbejdere steg lønstigningstakten 0,2 pct.-point til 2,0 pct. i 2017, mens den for funktionærer aftog med 0,3 pct.-point til 2,5 pct., jf. tabel 3.2.

Tabel 3.2

Årlig stigning i den gennemsnitlige timefortjeneste (ekskl. genetillæg) – voksne lønmodtagere

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Pct.													
DA i alt	3,6	3,6	4,1	4,6	3,0	2,7	1,2	2,0	1,4	1,2	1,9	2,3	2,2
- Arbejdere	3,4	3,5	4,4	4,2	2,9	1,3	1,1	1,4	1,1	0,9	1,8	1,8	2,0
- Funktionærer	3,8	3,7	3,6	4,2	2,3	3,3	1,7	2,3	1,7	1,7	2,5	2,8	2,5
- Fremstilling	3,5	3,5	4,6	4,6	3,8	3,2	1,9	2,4	1,6	1,6	1,9	2,7	2,3
- Bygge og anlæg	3,8	4,7	4,6	4,0	1,8	1,1	0,3	1,2	1,3	1,3	2,0	2,3	2,9
- Service	3,7	3,3	3,2	4,7	2,6	2,9	0,9	1,8	1,3	1,0	2,0	2,0	2,0
Medarbejderomkostninger	3,7	3,6	4,1	4,5	2,7	2,8	1,3	2,3	1,6	1,1	1,9	2,3	2,2

Kilde: DA's StrukturStatistik.

På tværs af hovedbrancherne var lønstigningstaksten højest inden for *bygge og anlæg* med en fremgang på 2,9 pct. i 2017. Inden for *fremstilling* aftog lønstigningstaksten til 2,3 pct., mens den inden for *service* har været uændret på 2,0 pct. siden 2015.

I 2017 var lønstigningstakten i StrukturStatistikken ca. 0,2 pct.-point lavere end den gennemsnitlige årsstigningstakt (ekskl. genetillæg) opgjort på basis af den kvartalsvise KonjunkturStatistik, der udgjorde 2,4 pct., *jf. tabel 3.3*.

Afvigelserne i de to statistikker skyldes blandt andet metodiske forskelle, herunder at StrukturStatistikken har en større følsomhed over for ændringer i arbejdskraftens sammensætning, på trods af at metoderne i begge statistikker søger at minimere bidraget herfra. Derudover indgår de faktiske beløb udbetalt på fritvalgsordningen i StrukturStatistikken, mens det i KonjunkturStatistikken er beregnede effekter. Set over perioden 2005-2017 har den gennemsnitlige lønstigningstakt i de to statistikker været ens, *jf. tabel 3.3*.

Tabel 3.3

Stigning i timefortjenesten (ekskl. genetillæg) ifølge DA's KonjunkturStatistik og StrukturStatistik

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Gns. 05-17
KonjunkturStatistik	2,9	3,0	4,0	4,7	3,3	2,5	2,0	1,6	1,8	1,7	2,2	2,2	2,4	2,6
StrukturStatistik	3,6	3,6	4,1	4,6	3,0	2,7	1,2	2,0	1,4	1,2	1,9	2,3	2,2	2,6

Anm.: Stigningstakten for de enkelte år ifølge KonjunkturStatistikken er beregnet som et simpelt gennemsnit af årsstigningstakterne for de fire kvartaler i det pågældende år.

Kilde: DA's KonjunkturStatistik og StrukturStatistik.

Virksomhedernes samlede medarbejderomkostninger består af lønmodtagernes timefortjeneste og de øvrige medarbejderomkostninger. DA's StrukturStatistik indeholder en detaljeret opgørelse af de forskellige omkostningselementer.

Stigningen i virksomhedernes medarbejderomkostninger pr. time ekskl. genetillæg aftog fra 2,3 pct. i 2016 til 2,2 pct. i 2017 ifølge StrukturStatistikken. Det betyder, at stigningen i 2017 i de samlede medarbejderomkostninger var sammenfaldende med stigningen i timefortjenesten.

Danmarks Statistiks lønindeks

Danmarks Statistik offentliggør kvartalsvise lønindeks for den samlede private sektor samt for staten, kommunerne og regionerne.

Den årlige stigning i Danmarks Statistiks lønindeks for den private sektor udgjorde 2,3 pct. i 2. kvartal 2018, *jf. tabel 3.4*. Overordnet set har lønstigningstakten i den private sektor ifølge Danmarks Statistik ligget stabilt under 2 pct. siden 1. kvartal 2016, men med opgørelsen for 2. kvartal 2018 er lønstigningstakten nu på det højeste niveau siden 2010.

Tabel 3.4

Årlig procentvis stigning i timefortjenesten (inkl. genetillæg)											
Pct.	2016				2017				2018		
	1. kvrt.	2. kvrt.	3. kvrt.	4. kvrt.	1. kvrt.	2. kvrt.	3. kvrt.	4. kvrt.	1. kvrt.	2. kvrt.	
Privat sektor	1,8	1,8	1,7	1,8	1,6	1,8	1,9	1,8	2,0	2,3	
Staten	1,2	1,4	1,4	1,3	1,1	1,7	1,7	1,7	3,0	1,8	
Kommuner	2,3	2,0	2,0	2,5	2,9	2,5	2,4	1,5	0,4	0,2	
Regioner	2,1	1,6	1,7	2,2	2,6	2,7	2,2	1,8	0,7	0,4	

Kilde: Danmarks Statistik.

DA's og Danmarks Statistiks opgørelser for de private lønstigninger har fulgt hinanden forholdsvis tæt. Der er dog en tendens til, at stigningstakterne er lidt lavere i Danmarks Statistiks opgørelse. Det har været særligt tydeligt siden 1. kvartal 2013, hvor den gennemsnitlige årsstigningstakt til og med 2. kvartal 2018 var 1,6 pct. ifølge Danmarks Statistik, mens den var 2,0 pct. ifølge DA.

Afvigelserne skal ses i sammenhæng med forskelle i anvendelsen af datagrundlaget og de beregningsmetoder, der knytter sig til anvendelsen. Desuden adskiller resultaterne sig også på grund af forskelle i lønbegreber, idet DA måler lønnen pr. præsteret time, mens Danmarks Statistik opgør lønnen pr. betalt time. Endelig er der også forskel i statistikernes dækningsområder. Danmarks Statistiks indeks omfatter fx den finansielle sektor, der ikke indgår i populationen for DA's KonjunkturStatistik, som alene måler lønudviklingen for virksomheder inden for DA-området. Derudover indgår elever og unge i populationen hos Danmarks Statistik.

Den offentlige lønudvikling har været præget af relativt store udsving i de seneste år, *jf. figur 3.2*. Den generelle udvikling afspejler i høj grad profilen i overenskomsterne, herunder udmøntningen af den såkaldte reguleringsordning. I perioden 1999 til 2014 udlignede reguleringsordningen 80 pct. af forskellen mellem den private og offentlige sektors lønudvikling. Hvis den private sektor eksempelvis havde haft en højere lønstigning end den offentlige sektor, blev der tillagt 80 pct. af forskellen til de aftalte generelle lønforbedringer i den offentlige sektor, mens der sker et fradrag på 80 pct. af forskellen, hvis den offentlige lønudvikling var større end den private.

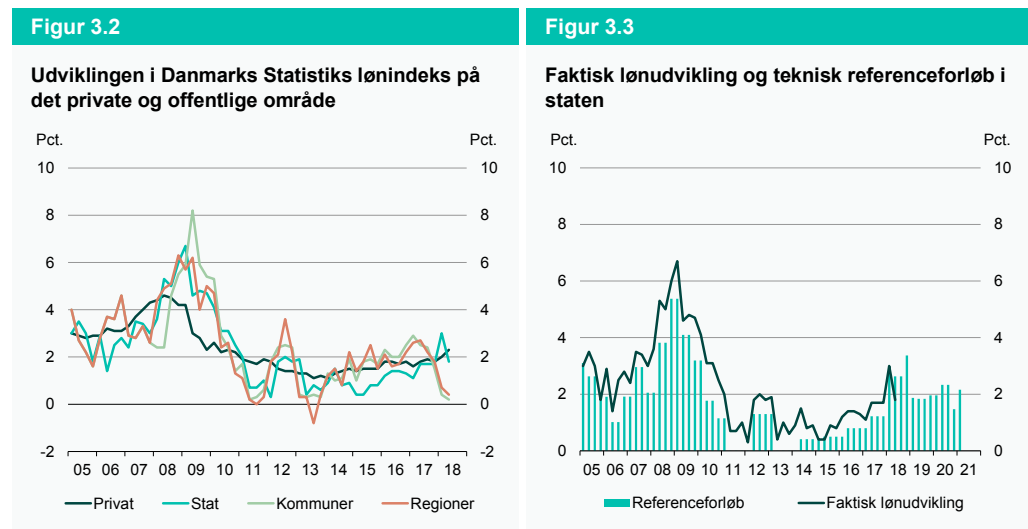
Med overenskomsten fra 2015 (OK15) blev reguleringsordningen videreført i en asymmetrisk form (det såkaldte privatlønsværn), idet forskellen blev udlignet med 100 pct., hvis den offentlige lønudvikling var højere end den private lønudvikling.

I foråret blev der indgået treårige overenskomster (OK18) på det offentlige område, som dækker 1. april 2018 til 31. marts 2021. Fælles for aftalerne på de kommunale, regionale og statslige områder er en samlet lønramme på 8,1 pct.¹ over perioden, samt at privatlønsværnet afskaffes. Det betyder, at reguleringsordningen vender tilbage til den symmetriske form fra OK13, hvor 80 pct. af forskellen mellem den private og offentlige lønudvikling udlignes, uanset om forskellen er positiv eller negativ. Reguleringsordningen udmøntes 1. april i årene 2018-2020 samt 1. februar 2021 i staten. I kommunerne og regionerne udmøntes reguleringsordningen 1. oktober i årene 2018-2020.

¹ Den samlede lønramme er inkl. skøn for reststigning på henholdsvis tre gange 0,5 pct. i staten og tre gange 0,2 pct. i kommuner og regioner.

Den årlige lønstigningstakt i staten var 1,8 pct. i 2. kvartal 2018 efter gennemsnitligt at have ligget på 1,6 pct. i 2017, *jf. figur 3.3*. I staten har den faktiske lønudvikling historisk set ligget i gennemsnit ca. 2/3 pct.-point højere end referenceforløbet siden 2005.

Anm.: Referenceforløbet i figur 3.3 er baseret på den samlede aftalte overenskomststramme i staten (Finansministeriet/CFU). I visse kvartaler kan referenceforløbet være højere end den faktisk målte lønudvikling, fx hvis de aftalte lønstigninger implementeres senere end den midterste måned i kvartalet, hvor Danmarks Statistik opgør lønniveauer.

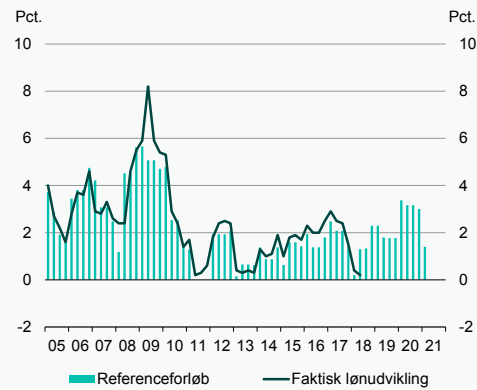
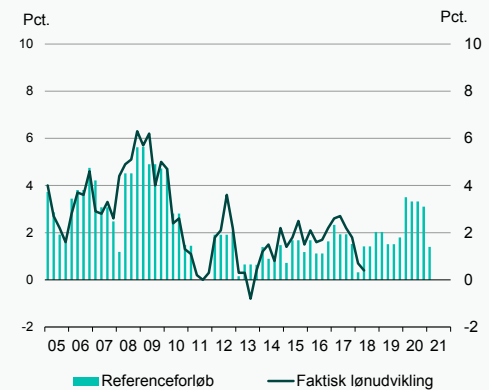
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

For *kommunerne* var den årlige lønstigningstakt 0,2 pct. i 2. kvartal 2018 efter gennemsnitligt at have ligget på 2,3 pct. i 2017, *jf. figur 3.4*. I *regionerne* var lønstigningstakten 0,4 pct. i 2. kvartal 2018 efter at have vokset i gennemsnit med 2,3 pct. i 2017, *jf. figur 3.5*.

I *kommunerne* har forskellen mellem den årlige lønstigningstakt og referenceforløbet (den såkaldte reststigning) ligget på 0,3 pct. i 2017, imens forskellen for *regionerne* og i *staten* har udgjort 0,4 pct. I 2. kvartal 2018 er den faktiske lønstigning umiddelbart lavere end udviklingen i det overenskomstmæssige referenceforløb på tværs af stat, kommuner og regioner. Årsagen til dette er, at lønstigningen aftalt pr. 1. april 2018 er udmøntet med tilbagevirkende kraft i lønningerne for juni, mens Danmarks Statistik opgør 2. kvartal på baggrund af maj.

Reststigningen på det kommunale og regionale område har gennemsnitligt været på 0,2 pct. i perioden 2005-2017.

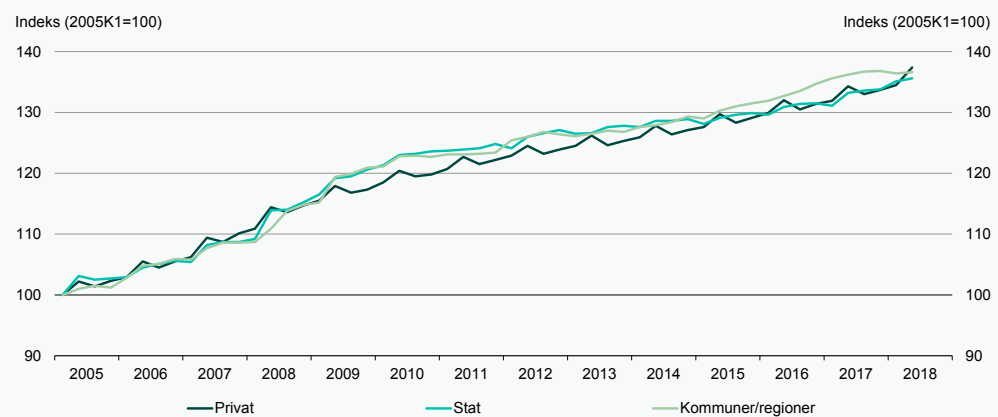

Figur 3.4**Faktisk lønudvikling og teknisk referenceforløb i kommunerne****Figur 3.5****Faktisk lønudvikling og teknisk referenceforløb i regioner**

Anm.: Referenceforløbet i figur 3.4 baseres på aftalerne på det kommunale område (Kommunernes Landsforening (KL)/Forhandlingsfællesskabet). Referenceforløbet i figur 3.5 er baseret på overenskomsttallerne mellem Regionernes Lønnings- og Takstnævn (RLTN)/FOA og Organisationerne i OAO-K samt RLTN/Forhandlingsfællesskabet. I visse kvartaler kan referenceforløbet være højere end den faktisk målte lønudvikling, fx hvis de aftalte lønstigninger implementeres senere end den midterste måned i kvartalet, hvor Danmarks Statistik opgør løn niveauer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Der kan forekomme væsentlige forskelle mellem de opgjorte lønstigningstakter for offentligt ansatte og privatansatte. Set over en længere årrække er de offentlige og private lønninger vokset i omtrent samme tempo, *jf. figur 3.6*. Det skyldes blandt andet reguleringsordningen. I tiden omkring finanskrisen steg de offentlige lønninger mere end de private. Siden 2015 er forskellen udlignet på det statslige område, mens forskellen mellem det private og det kommunale og regionale område inden for det seneste år er indsnævret.

Figur 3.6**Danmarks Statistiks lønindeks på det private og offentlige område**

Anm.: Det anvendte lønbegreb er timefortjenesten pr. betalt time. Dvs. fortjenesten i alt pr. præsteret time inkl. såvel lønmodtagers som arbejdsgivers andel af eventuelle pensionsbidrag, men ekskl. ferie- og andre uregelmæssige betalinger, herunder særlig feriegødtgørelse. Lønindekset for regionerne før 2007 er tilbageført svarende til lønindekset for kommunerne.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Set siden 2005 er lønindekset for kommuner og regioner således steget i samme omfang som lønindekset for det private. I den private sektor ligger de lokale lønreguleringer typisk i 2. kvartal, hvilket afspejles i lønindeksets kvartalsvise profil.

Reallønsudviklingen i Danmark

Reallønsfremgangen var i 2. kvartal 2018 1,6 pct., hvilket er 0,5 pct.-point højere end gennemsnittet for 2017. Den højere reallønsfremgang skyldes hovedsageligt en lav forbrugerpris-inflation i første halvår 2018. Reallønsfremgangen i 2. kvartal 2018 var 0,6 pct.-point højere end gennemsnittet siden 2005 på 1,0 pct., *jf. figur 3.7*. Siden opsvinget på arbejdsmarkedet startede i 2013 har stigningen i reallønnen ligget på knap 1,4 pct. i gennemsnit.

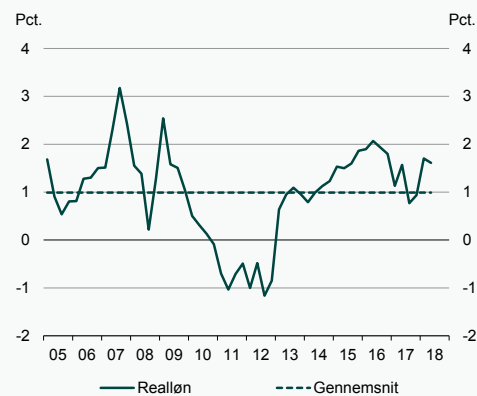
Den årlige stigningstakt i reallønnen for ansatte i kommuner og regioner under ét var -0,7 pct. i 2. kvartal 2018, mens de statsansattes realløn steg med 0,8 pct. i samme periode, *jf. figur 3.8*. Reallønstilbagegangen i kommunerne og regionerne skal ses i sammenhæng med de lave nominelle lønstigningstakter i 2. kvartal 2018, *jf. foregående afsnit*.

For 2017 som helhed udgjorde den årlige stigning i reallønnen i gennemsnit 1,2 pct. i kommuner og regioner, mens reallønnen steg 0,4 pct. på det statslige område.

Der kan forekomme væsentlige udsving i de kvartalsvise årsstigningstakter for reallønnen blandt andet som følge af overenskomstprofilerne, efterreguleringer og volatile poster i forbrugerprisindekset. Derfor skal ændringer i reallønnen fra kvartal til kvartal fortolkes med varsomhed. På kortere sigt påvirkes reallønsudviklingen desuden af konjunkturerne. På længere sigt er reallønsfremgangen især bestemt af udviklingen i produktiviteten.

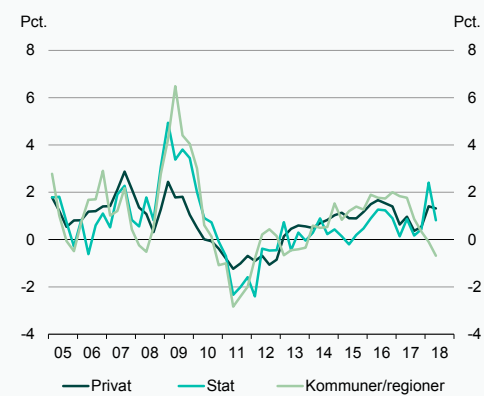
Figur 3.7

Udviklingen i reallønnen baseret på DA's KonjunkturStatistik og DST's forbrugerprisindeks

Figur 3.8

Udviklingen i reallønnen baseret på DST's lønindeks og forbrugerprisindeks

Anm.: I figur 3.7 er reallønnen på DA-området beregnet ud fra timefortjenesten inkl. genetillæg fra DA's KonjunkturStatistik og DST's forbrugerprisindeks. I figur 3.8 er reallønnen beregnet ud fra DST's kvartalsvise lønindeks og forbrugerprisindeks.
Kilde: DA's KonjunkturStatistik, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Reallønsudviklingen i udlandet

Ifølge tal fra OECD steg den danske realløn med 1,0 pct. i 2017, mens reallønsfremgangen i det samlede udland udgjorde 0,6 pct., *jf. tabel 4.2*. Forskellen på 0,4 pct.-point mellem den danske og den udenlandske reallønsfremgang kan tilskrives lavere forbrugerprisstigninger i Danmark (0,6 pct.-point) samt lavere nominel lønstigningstakt (0,2 pct.-point)

Tabel 4.2

Udviklingen i realløn inden for fremstillingsvirksomhed

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Gns. 05-17
Pct. (å/å)														
Udlandet	0,7	0,6	1,0	0,1	1,4	1,3	-0,2	0,5	0,6	1,3	1,8	1,2	0,6	0,8
Danmark	1,9	1,2	2,3	0,8	1,6	0,2	-0,5	-0,6	0,8	0,8	1,3	2,0	1,0	1,0

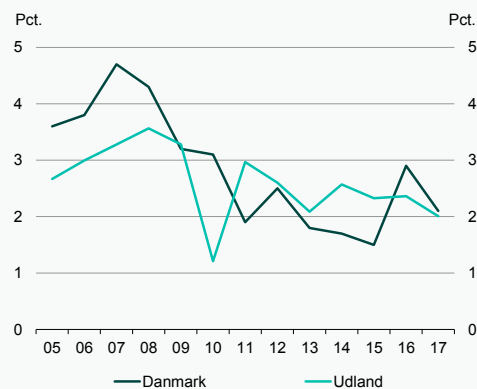
Anm.: Ved sammenvejning er anvendt vægtene fra det effektive kronekursindeks
Kilde: OECD og egne beregninger.

4. Udvikling i løn og medarbejderomkostninger i udlandet

I 2017 steg de samlede medarbejderomkostninger inden for fremstilling med 2,1 pct. i Danmark, mens de steg med 2,0 pct. i udlandet opgjort på baggrund af tal fra DA's Internationale Lønstatistik. Stigningen i medarbejderomkostningerne i fremstilling var overordnet set højere i Danmark end i udlandet i perioden 2005-2010, mens det var omvendt fra 2011 til 2015, *jf. figur 4.1*.

Figur 4.1

De samlede medarbejderomkostninger i Danmark og udlandet, fremstillingsvirksomhed

Tabel 4.1

Skøn for stigning i medarbejderomkostninger i udlandet, hele økonomien

	2018	2019
Pct.-vis stigning i forhold til året før		
EU-Kommissionen (maj 2018)	2,9	2,9
OECD (juni 2018)	2,9	3,2

Anm.: I figur 4.1 anvendes tal fra DA's Internationale Lønstatistik. Japan indgår ikke i 2017, da der ikke forelægger data herfor.
I tabel 4.1 er der for EU-Kommissionens skøn anvendt *nominal compensation per employee in total economy*. For OECD's skøn er der anvendt *compensation per employee in total economy*.

Kilde: DA's Internationale Lønstatistik, EU-Kommissionens forårsprognose, maj 2018, OECD *Economic Outlook maj 2018* og egne beregninger.

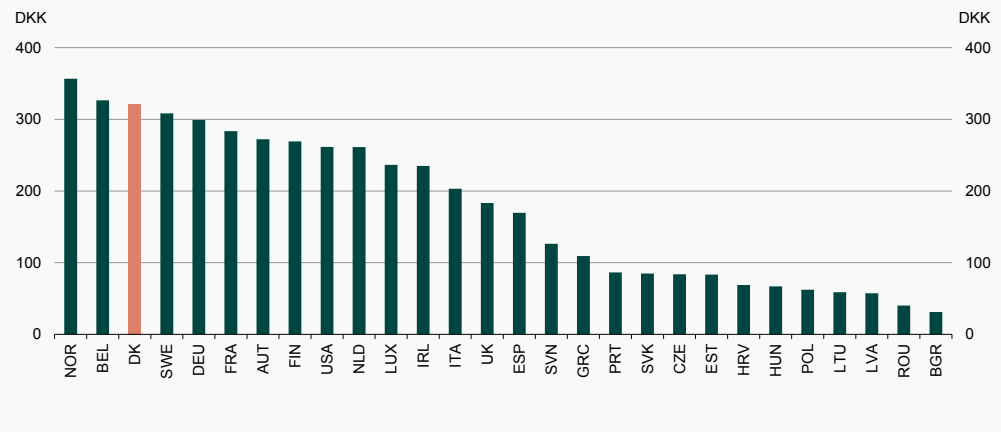
I EU-Kommissionens forårsprognose (maj 2018) skønnes medarbejderomkostningerne i udlandet (hele økonomien) at vokse med 2,9 pct. i 2018 og 2019. OECD (maj 2018) har identisk skøn for 2018, men venter en vækst på 3,2 pct. i 2019, *jf. tabel 4.1*.

På tværs af lande er der forskel i niveauet for medarbejderomkostningerne. De danske medarbejderomkostninger inden for fremstilling er de tredjehøjeste blandt landene i DA's Internationale Lønstatistik, kun overgået af Norge og Belgien, *jf. figur 4.2*. Niveauet for medarbejderomkostningerne afhænger i høj grad af produktivetsniveauet i de enkelte lande.

Figur 4.2

Medarbejderomkostninger i fremstillingsvirksomhed, 2017

Anm.: For Nederlandene vises niveauet fra 2016. DA har ikke fremskrevet niveauet for Nederlandene til 2017-niveau, da det tal som Eurostat har fremskrevet for Holland gældende for fremstilling i 2017 ifølge Eurostat er usikkert og derfor diskretioneret.

Kilde: DA's Internationale Lønstatistik.

5. Lønkonkurrenceevnen

Lønkonkurrenceevnen kan belyses ved hjælp af en række forskellige mål. Den mest enkle opgørelse er forskellen i udviklingen i medarbejderomkostningerne mellem Danmark og udlandet. Et andet mål er stigningen i de såkaldte enhedslønoms-kostninger korrigeret for udviklingen i det effektive kronekursindeks, hvor der også tages højde for forskelle i produktivitetsudviklingen i henholdsvis Danmark og udlandet. Et tredje mål for lønkonkurrenceevnen er udviklingen i den relative lønkvote, som desuden tager højde for eventuelle forbedringer af bytteforholdet.²

Det bemærkes, at medarbejderomkostningerne er baseret på lønstatistik, mens enhedslønoms-kostningerne og lønkvoten er baseret på nationalregnskabstal (forholdet mellem lønsum og henholdsvis real og nominel bruttoværditilvækst). Anvendelsen af nationalregnskabstal indebærer, at den målte lønkonkurrenceevne kan revideres efterfølgende – og i visse tilfælde blive revideret forholdsvis markant. Derudover offentliggøres nationalregnskabet senere i nogle lande end andre. Det betyder, at datagrundlaget i 2017 fortsat ikke er lige så fyldestgørende som i de øvrige år. Samlet set skal bevægelserne i den målte lønkonkurrenceevne ved disse begreber – navnlig år-til-år-bevægelser – derfor fortolkes med en vis forsigtighed.

Udvikling i medarbejderomkostningerne

I 2017 steg de samlede medarbejderomkostninger inden for fremstilling med 2,1 pct. i Danmark og 2,0 pct. i udlandet. Lønkonkurrenceevnen målt ved forskellen i stigningen i medarbejderomkostningerne i Danmark og udlandet blev således forværret med 0,1 pct.-point, jf. figur 5.1.

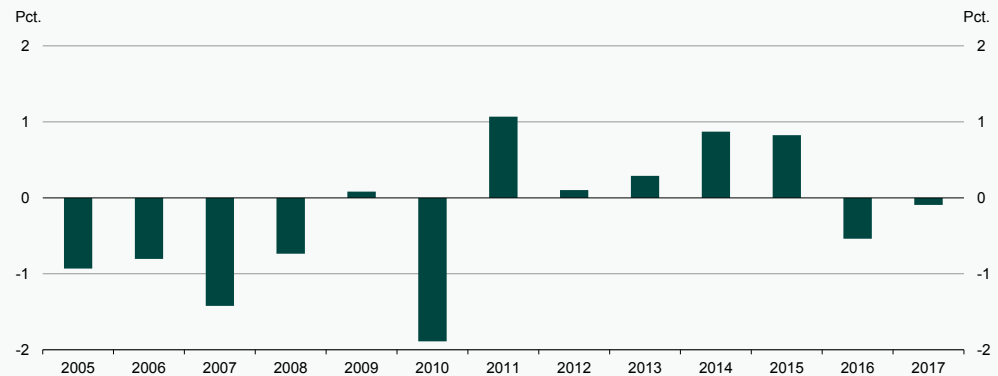
Stigningen i medarbejderomkostningerne i fremstilling har generelt været højere i Danmark end i udlandet i perioden 2005-2017. Lønkonkurrenceevnen, opgjort som forskellen i stigningen i medarbejderomkostningerne i Danmark og udlandet, er blevet forringet med 0,2 pct.-point om året siden 2005.

² Bytteforholdsforbedringer indebærer, at priserne på de varer og tjenester, som Danmark eksporterer, stiger mere end priserne på de varer og tjenester, som Danmark importerer.

Figur 5.1

Forskel i udviklingen i medarbejderomkostningerne per time mellem Danmark og udlandet, fremstillingsvirksomhed

Anm.: Japan indgår ikke i 2017, da der ikke foreligger data herfor.
Kilde: DA's Internationale Lønstatistik og egne beregninger.

Enhedslønomkostninger

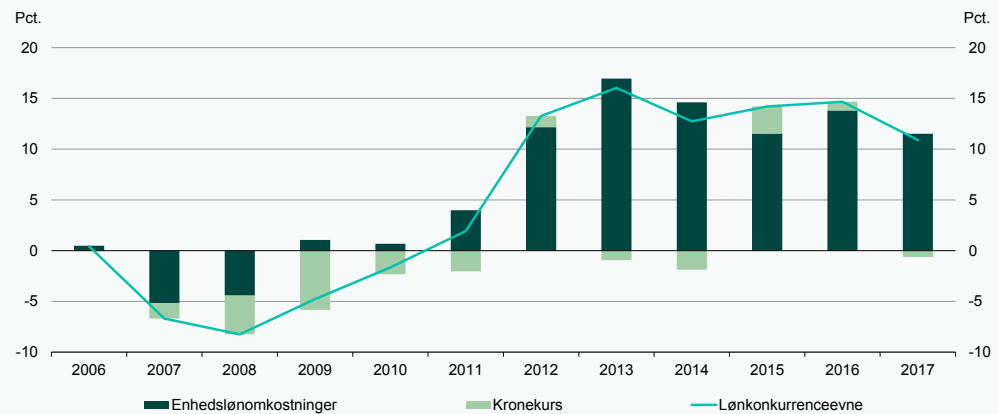
Lønkonkurrenceevnen, målt ved udviklingen i de relative enhedslønomkostninger i industrien korrigeret for udviklingen i den effektive kronekurs, er ifølge de foreløbige nationalregnskabstal blevet moderat forværret i 2017, *jf. figur 5.2*. Det dækker over en stigning i de danske enhedslønomkostninger, mens enhedslønomkostningerne var omtrent uændrede i udlandet. Derudover trak også en styrket effektiv kronekurs ned i 2017.

Set over en længere tidsperiode blev lønkonkurrenceevnen forværret fra 2005 til 2008. Herefter er den samlet set blevet forbedret frem til 2013, hvorefter lønkonkurrenceevnen er gået en anelse tilbage. Opgøres lønkonkurrenceevnen ved enhedslønomkostningerne korrigeret for udviklingen i den effektive kronekurs, er Danmarks lønkonkurrenceevne forbedret med knap 11 pct. i 2017 i forhold til 2005.

Figur 5.2

Udviklingen i de relative enhedslønombkostninger for industrien set i forhold til 2005-niveauet

Anm.: Udviklingen i lønkonkurrenceevnen er målt ved de relative enhedslønomkostninger i industrien mellem Danmark og udlandet korrigeret for den effektive kronekurs. Enhedslønomkostningerne beregnes som forholdet mellem nominal lønsum og real bruttoværditilvækst (BVT). Udviklingen beregnes med 2005 som basisår.

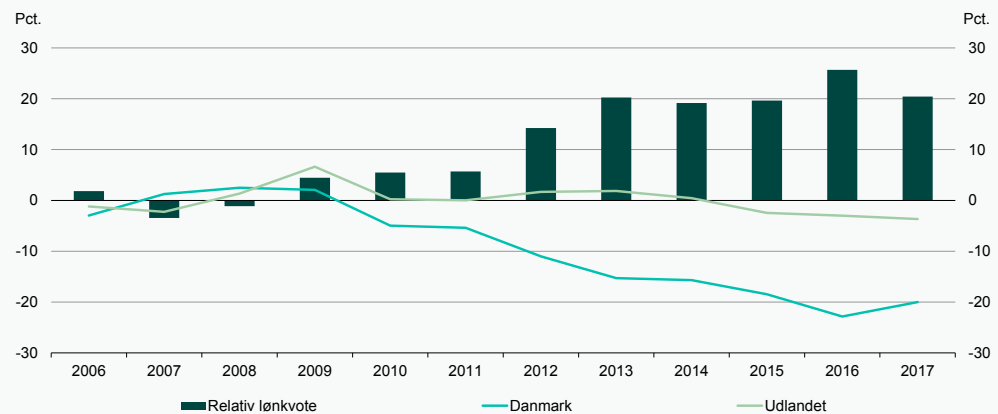
Kilde: OECD, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den relative lønkvote

Udviklingen i de relative medarbejderombkostninger og de relative enhedslønomkostninger skal desuden ses i lyset af en samtidig forbedring af bytteforholdet, der har styrket den relative værdi af dansk eksport. I 2017 blev den relative lønkvote, som tager højde for bytteforholdsforbedringer, forværret med godt 5 pct.-point, jf. figur 5.3. Sammenlignet med 2005 var den relative lønkvote styrket med omkring 20 pct. i 2017.

Figur 5.3

Udvikling i lønkvoten i Danmark og udlandet samt den relative lønkvote for industrien set i forhold til 2005-niveauet

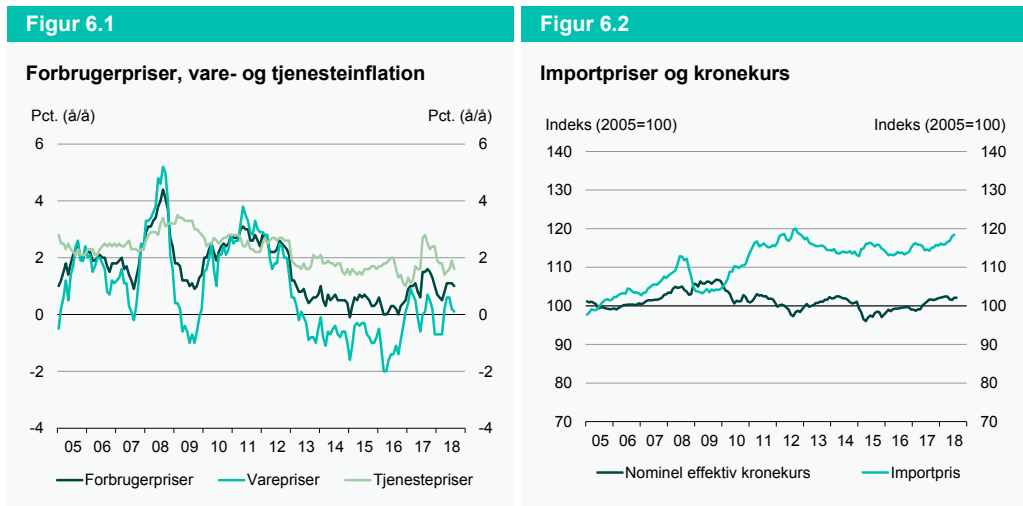

Anm.: Ved udregning af lønkvoten tages der højde for, at selvstændige bidrager til BVT, men ikke aflønnes af lønsummen.

Kilde: OECD, Danmarks Statistik og egne beregninger.

6. Prisudviklingen i Danmark

Forbrugerprisinfationen har været lav de seneste år. I 2017 var den gennemsnitlige infation 1,2 pct., mens den i 1. kvartal 2018 var 0,6 pct. Siden er prisstigningerne tiltaget, og infationen udgjorde 1,0 pct. i august 2018. Dette svarer omtrent til niveauet de seneste fire måneder, jf. figur 6.1.

Kilde: Danmarks Statistik og Danmarks Nationalbank.

De seneste måneder har prisudviklingen især været drevet af stigende energi- og tjenestepriser. Omvendt har varepriserne ekskl. energi bidraget til faldende forbrugerpriser.

I *Økonomisk Redegørelse* august 2018 skønnes en forbrugerprisinflation på henholdsvis 1,1 pct. i 2018 og 1,6 pct. i 2019. Skønnene er baseret på observationer til og med juni 2018. Den fremadrettede udvikling i oliepriserne udgør et væsentligt usikkerhedsmoment i skønnene for forbrugerpriserne.

Kerneinflationen, der angiver prisudviklingen ekskl. energi og ikke-forarbejdede fødevarer, har været forholdsvis stabil gennem første halvår 2018 på ca. 0,8 pct. Gennem 2017 har kerneinflationen fulgt forbrugerprisinflationen tæt, men har de seneste måneder været lavere. Det skal ses i lyset af stigende energipriser.

Den nominelle effektive kronekurs var stigende gennem 2017, hvilket dækker over, at euroen blev styrket betydeligt mod de fleste udenlandske valutaer, *jf. figur 6.2*. I 2018 er kronekursen samlet set omtrent uændret, hvilket dækker over en styrkelse over for blandt andet britiske pund og svenske kroner samt en svækkelse over for amerikanske dollar. Siden midten af 2017 har importpriserne udvist en stigende tendens og er vokset hurtigere end den effektive kronekurs. På trods af den omtrent uændrede effektive kronekurs gennem 2018 har importpriserne fortsat været stigende, *jf. også figur 6.2*.

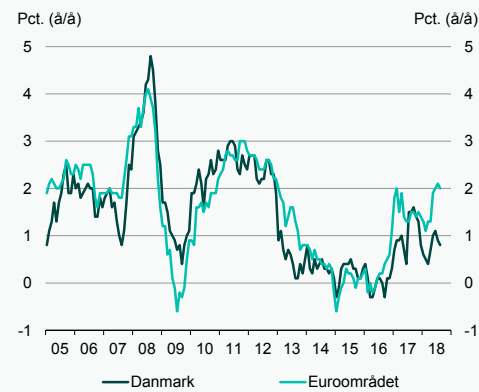
7. Prisudviklingen i euroområdet

Forbrugerprisinflationen (målt ved årsstigningstakten i det harmoniserede forbrugerprisindeks HICP) udgjorde i august 2,0 pct. i euroområdet, mens den udgjorde 0,8 pct. i Danmark, *jf. figur 7.1*. Overordnet set har inflationen i Danmark været lavere end i euroområdet siden medio 2016.

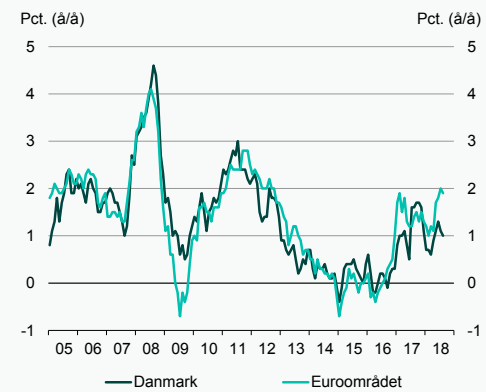
Figur 7.1

Forbrugerprisinflationen i euroområdet og Danmark

Figur 7.2

Forbrugerprisinflationen i euroområdet og Danmark med fastholdte skatter og afgifter

Anm.: I HICP-CT indekset fastholdes varetilknyttede skatter og afgifter, fx moms.
Kilde: Eurostat.

Fastholdes skatter og afgifter, har forskellen i prisstigningstakten mellem Danmark og euroområdet været mindre de seneste år. I august steg forbrugerprisindekset med fastholdte skatter og afgifter 1,9 pct. i euroområdet, mens stigningen udgjorde 1,0 pct. i Danmark, *jf. figur 7.2*.